מי שאחזו פרק שביעי גיטין

עין משפט נר מצוה

סב א מיי׳ פ״ט מהל׳ גירושין הל׳ כ׳ סמג עשין נ׳ טוש״ע אה״ע סימן קמה סעיף ה׳:

סג ב ג ד ה מיי׳ פ״ח מה׳ אישות הל׳ ט׳ סמג עשין ס״ה טוש״ע אה״ע סימן קמג סעיף מ׳:

תוספות רי״ד

ואסיק רב אשי הא מני ר׳ היא דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר ע״מ כאומר מעכשיו דמי. פי׳ הגנז קונה למפרע משעה שמסרו בידה קודם שתחזיר לו הנייר והחזרת הנייר הוי תנאה ומקיימה ליה לתנאה והרי ניטא למפרע ובההיא שעתא הנייר שלה היה ומתנה ע״מ להחזיר שמה [מתנה] אתקין שמואל בגיטא דש״מ אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ר׳ הכי צריך למימר אם מתי יהא גט מהיום או מעכשיו דאי לא אמר הכי הוה ליה גט לאחר מיתה ומשום דתנינן ליה בפירוש במתני׳ לא איצטריך שמואל למימר׳: ולימא אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה הלכך מתחיל באם לא מתי ומשום רבני׳ תנאי כפול אומר שניהם שאם לא יכפול תנאו אין זה תנאי והרי גט מיד ואם הוא כהן מיפסלא עילויה מתקיף לה רבא מכדי כל תנאי מהיכא נמרי׳ ליה מבני גד ובני ראובן מה התם הן קודם ללאו אף וכו׳ לאפוקי הכא דלאו קודם להן אלא אמר רבא הכי ליימא אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט לא מקדים אינש פורענותא לנפשיה אם מתי יהא גט אם לא מתי לא יהא גט בעינן הן קודם ללאו ולימא אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט לא מקדים אינש פורענותא לנפשיה הלכך מתחיל באם לא מתי ומשום רבני׳ תנאי כפול אומר שניהם שאם לא יכפול תנאו אין זה תנאי והרי גט מיד ואם הוא כהן מיפסלא עילויה מתקיף לה רבא מכדי כל תנאי מהיכא נמרי׳ ליה מבני גד ובני ראובן מה התם הן קודם ללאו אף וכו׳ לאפוקי הכא דלאו קודם להן אלא אמר רבא הכי ליימא אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט לא מקדים אינש פורענותא לנפשיה הלכך מתחיל באם לא מתי ומשום רבני׳ תנאי כפול אומר שניהם שאם לא יכפול תנאו אין זה תנאי. פי׳ כגון אם מתי יהא גט זהו תנאי קודם למעשה כמו אם יעברו ונתתם. יהא גט אם מתי זה מעשה קודם לתנאי שאין זה תנאי אלא מיד הוי גט. והלכתא כר׳ מאיר משום דתנן סתמא כותיה בפ׳ השוכר את הפועלים כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וכל תנאי שמעשה קודם מתחילתו תנאו בטל וכל תנאי שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים. ואי קשה והיכי תנן בפרקין זה ניטין אם מתי זה ניטין מחולי זה לא אמר כלום מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה ניטין הוי מעשה אם מתי הוי תנאה ואגן בעי׳ תנאי קודם למעשה ל״ל התנא קיצר את לשונו. ה״ק זה ניטין אם מתי הא גט דהוי תנאי קודם למעשה ומעשה עיין בשלהי פרקין שהוכחתי כרבנן ועי׳ בפ׳ ואמר בקידושין: **מתני׳** הרי זה ניטין ע״מ שתשמשי את אבא ע״מ שתניקו את בני כמה היא מניקתו שתי שנים ר׳ יהודה אומר ר״ח חודש מת הבן או שמת האב הרי זה גט ע״מ שתשמשי את אבא שתי שנים ע״מ שתניקו את בני שתי שנים

מסורת הש״ס

ב) [נעיל עד. וש״נ], ג) [נ״ל רבי], ד) [כשלמות פ׳ מקוה פי׳ קלא פיאה ולימא לא יהא גט אם לא מתי יהא גט אם מתי בעינן הנאי וכו׳], ה) [כתובות פ:], ו) [ני׳ סדר המשנה וכן נרי״ף ולא״ש אי שמת האב או שאמר כו׳], ז) [תוספתא פ״ה], ח) [קוסט מה: קדושין ו: בכא מצרא קלז:], ט) [ועי׳ תוס׳ קדושין ו: ד״ה לא המחזיר ותוס׳ טוסה מה: ד״ה הילך ותוס׳ כ״ב קלז: ד״ה לא], י) [דף עד:].

מוסף רש״י

כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי. על מנת כך וכך (קדושין ס:) על מנת ולאי מגלה משמע וכאי קאמר מעכשיו יהא גט על מנת שיתקיים תנאי זה וכל אימת דמתקיים תנאה היה ליה גט למפרע (ש״ו לז. וכעי״ז לעיל עד:).

תוספות רי״ד (המשך)

מת הבן או שמת האב או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט רשב״ג אומר הרי זה גט אמר רשב״ג כל עכבה שאינה ממנה הרי זה גט. פי׳ הרי היא מניקתו שתי שנים שידו לולד כ״ד חודש שכך הוא זמן ניקתו ולענין לשמש את אביו כל ימי חייו מת הבן או וכו׳ פי׳ דוקא אם התחילה להניקה ואח״כ מת אבל אם לא הניקה כלל ומת הבן אינו גט שהרי לא נתקיים התנאי של ניקה כלל ודמי לסיפא כשאמר שתי שנים ומת הבן בתוך שתי שנים שלא נתקיים התנאי של שתי שנים. או שאמר האב וכו׳. פי׳ אע״פ שלא הקפידתו האשה שאין העכבה ממנה אפ״ה אינו גט כיון שלא נתקיים התנאי. רשב״ג אומר כל עכבה וכו׳ ומי בעי׳ כולי האי. ורמינהו שמשתו יום א׳ הניקתו יום א׳ הרי זה גט. אמר רבא לא קשה כאן בסתם כאן במפרש פי׳ מחני׳ בסתם דאמר לה ע״מ שתניקי את בני ולא פירש לה כמה צריכה להניקו שתי שנים שהוא זמן ניקת הולד. ובריתא במפרש דאמר לה ע״מ שתניקי את בני יום אחד והוא נופלה קא משמע לן שאם שמשתו יום אחד והניקתו יום אחד שיתקיים התנאי הוי גט ואם לאו כגון שמת הבן או האב אינו גט ולאפוקי מדרבי שמעון בן גמליאל רב אשי אמר כל בסתם נמי כמפרש יום אחד דמי. פי׳ בריתא דהני יום אחד אף על פי שאמר לה על מנת שתניקי את בני סתם די לה ביום אחד כיון שלא פירש לה זמן; הגן כמה היא מניקתו שתי שנים בשלמא לרבא ניחא אלא לרב אשי למה לי שתי שנים יום אחד סגי ה״ק יום אחד משתי שנים. לאפוקי לאחר שתי שנים דלא יום אחד משמנה עשר חדש דלא. פי׳ שכבר עבר זמן הניקה. מיתיבי הרי זה ניטין ע״מ שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט

עה:

דתנאי ומעשה בדבר אחד. פירוש שהמגלי קומר המעשה דאין הגט חל אלא אחר שנתקיים התנאי ואז אין הגט בידה אבל הילך אתרוג זה במתנה ע״ב על מנת שתחזירהו לא הוי מגלי ומעשה בדבר אחד דס״ל על מנת כאומר מעכשיו והמתנה מלה מיד ויש כו מיד כשיגיע לידו ע״ב:

מת הבן או מת האב ה״ז גט.

פי׳ נקונטרס מת הבן נתוך ב׳ שנים משמע שרוצה לומר דאם לא הניקה ושמשה אלא אלא הוי גט וכן משמע בפירושו בגמרא גבי בשלמא לרבא כו׳ אלא לרב אשי כו׳ ואין נראה דאם מת האב כשישמשמו יום אחד פשיטא דהוי גט כיון שישמשמו עד שמת דמה יש לה לשמש יותר ולריכא למימר דאשמועינן אע״פ שמת קודם הוי גט אלא בעינן שישמשמו כל ימי חייה דהא ודאי לא בעינן אלא הוה בעינן לא הוה גט דאין זה כריתות דאמרינן בפרק המדר (לקמן דף פג:) כל ימי חייכי אין זה כריתות אלא נראה לרבינו יצחק לפרש דמת קודם שהניקה ושימשה אלא אלא אלא איכוון אלא להרווחה ולא לעבורה והא לא איצטריך ואפי׳ לרב יוסף דאמר לעיל והא לא אלא אלא יש לחלק דהכא מסתמא אם היה יודע שימות אביו או בנו לא היה מקפיד בתנאו אבל התם אדרבה אם היה יודע דאמי מטרא לא היה משכירו כלל:

בלל אמר רשב״ג בל עכבה שאינה הימנה ה״ז גט. הקשה ה״ר אלחנן ז״ל אמאי קאמר רבא לעיל דנתינה בעל כרחו לא הויא נתינה ולא הוי גט והא עכבה אינה ממנה והלכה כרשב״ג במשנתנו ועוד אמאי שנא מת האב או הבן ממאולין לך דבעי למימר דאפילו לרשב״ג אינה מגורשת וי״ל דהכא ודאי להרווחה בעלמא עשה כן וכיון שמת ולא אלטריך הוי כאילו נתקיים התנאי אבל התם שמתני לי מתמיס זו בדעתו שיקבלם ולבסוף כשאינו רולה לקבלם לא נתקיים התנאי והא דמסקינא ליה לעיל ממאולין לך דלמא אפי׳ לרבנן הוי גט ואע״ג דהכא לא הוי גט היינו משום דהתם בעצמו מחל לה אבל הכא לא מחל לה כלום: **ורמינהו** שימשתו יום אחד ה״ז גט. אין להקשות לפי׳ הקונטרס דמפרש דמת הבן או מת האב דמתני׳ אחר שהניקתו אמאי לא מוקי לה בריתא דהכא שמת לאחר שישמשהו והניקתו יום אחד דא״כ הוה ליה למימר דא״כ מאי אריא דלא אמר אם מתי יהא גט מהיום ולא אמר אם מתי יהא גט מעכשיו דאי לא אמר הכי הוה ליה גט לאחר מיתה ומשום דתנינן ליה בפירוש במתני׳ לא איצטריך שמואל למימר׳: ולימא אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט לא מקדים אינש פורענותא לנפשיה הלכך מתחיל באם לא מתי ומשום רבני׳ תנאי כפול אומר שניהם שאם לא יכפול תנאו אין זה תנאי והרי גט מיד ואם הוא כהן מיפסלא עילויה מתקיף לה רבא מכדי כל תנאי מהיכא נמרי׳ ליה מבני גד ובני ראובן מה התם הן קודם ללאו אף וכו׳ לאפוקי הכא דלאו קודם להן אלא אמר רבא הכי ליימא אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט לא מקדים אינש פורענותא לנפשיה הלכך מתחיל באם לא מתי ומשום רבני׳ תנאי כפול אומר שניהם שאם לא יכפול תנאו אין זה תנאי. פי׳ כגון אם מתי יהא גט זהו תנאי קודם למעשה כמו אם יעברו ונתתם. יהא גט אם מתי זה מעשה קודם לתנאי שאין זה תנאי אלא מיד הוי גט. והלכתא כר׳ מאיר משום דתנן סתמא כותיה בפ׳ השוכר את הפועלים כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וכל תנאי שמעשה קודם מתחילתו תנאו בטל וכל תנאי שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים. ואי קשה והיכי תנן בפרקין זה ניטין אם מתי זה ניטין מחולי זה לא אמר כלום מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה ניטין הוי מעשה אם מתי הוי תנאה ואגן בעי׳ תנאי קודם למעשה ל״ל התנא קיצר את לשונו. ה״ק זה ניטין אם מתי הא גט דהוי תנאי קודם למעשה ומעשה עיין בשלהי פרקין שהוכחתי כרבנן ועי׳ בפ׳ ואמר בקידושין: **מתני׳** הרי זה ניטין ע״מ שתשמשי את אבא ע״מ שתניקו את בני כמה היא מניקתו שתי שנים ר׳ יהודה אומר ר״ח חודש מת הבן או שמת האב הרי זה גט ע״מ שתשמשי את אבא שתי שנים ע״מ שתניקו את בני שתי שנים

דתנאי ומעשה בדבר אחד אלא אמר רב אדא בר אהבה משום דתנאי ומעשה בדבר אחד רב אשי אמר הא מני רבי היא דאמר[6] רב הונא אמר [7]רב כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי אתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ולימא אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט [8]לא מקדים אינש פורענותא לנפשיה ולימא לא [9]יהא גט אם לא מתי בעינן תנאי קודם למעשה מתקיף לה רבא מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם הן קודם ללאו אף כל לאפוקי הכא דלאו קודם להן אלא אמר רבא [10]אם לא מתי לא יהא גט אם לא מתי לא יהא גט אם לא מתי לא יהא גט לא מקדים אינש פורענותא לנפשיה אם מתי יהא גט אם לא מתי לא יהא גט בעינן הן קודם ללאו: **מתני׳** [11]הרי זה גיטך ע״מ שתשמשי את אבא על מנת שתניקי את בני כמה היא מניקתו [12]שתי שנים [13]רבי יהודה אומר שמנה עשר חדש מת הבן או שמת האב הרי זה גט הרי זה גיטך ע״מ שתשמשי את אבא שתי שנים ע״מ שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או [14]שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט רבן שמעון בן גמליאל אומר כזה גט כלל אמר רבן שמעון בן גמליאל כל עכבה שאינה הימנה הרי זה גט: **גמ׳** ומי בעינן כולי האי ורמינהי [15]שמשתו יום אחד הניקתו יום אחד ה״ז גט אמר רב חסדא לא קשיא הא רבנן והא רבן שמעון בן גמליאל מתניתין רשב״ג ובריתא רבנן הא מדסיפא רבן שמעון בן גמליאל הוי מכלל דרישא לאו רשב״ג אלא בריתא רשב״ג היא דמיקל בתנאי מתני׳ רבנן רבא אמר לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש רב אשי אמר [16]כל סתם נמי כמפרש יום אחד דמי תנן כמה היא מניקתו שתי שנים רבי יהודה אומר שמנה עשר חדש בשלמא לרבא ניחא אלא לרב אשי למה לי שתי שנים למה לי שמנה עשר חדש ביום אחד סגי [17]הכי קאמר יום אחד משתי שנים לאפוקי לאחר שתי שנים דלא יום אחד משמנה עשר חדש לאפוקי לאחר שמנה עשר חדש דלא מיתיבי הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט

כשלמא

[6] כדבר אחד. בגט עצמו הוא התנאי להחזירו והוא המעשה בגט: [7] רב אמר אמר הא מני. דקתני על מנת שתחזירי מגורשת: **רבי היא דאמר וכו׳ כאומר מעכשיו דמי.** ואשתכח דכשעת גירושין נקיטא לגט ולאחר זמן היא מחזרת ומתנה על מנת להחזיר שמה מתנה: **אתקין שמואל כו׳.** כשמוסרו לה יאמר אם לא מתי יהא גט דבעי׳ תנאי כפול דאי לא כפליה הוי גיטא מיד ואי כהן הוא מפסלא עליה: [8] ג״ג **ולימא אם מתי.** כרשא לא מקדים כו׳: **הן קודם.** אם יעברו ונתתם (במדבר לב): [9] ג״ג **אלא אמר רבא אם לא מתי לא יהא גט.** לימא כרשא משום דלא מקדים כו׳ והדר נימא הן ולאו דבעינן הן קודם ללאו: **מתני׳ כמה היא מניקתו ב׳ שנים.** שיהא לולד שתי שנים שכך הוא זמן הנקתו. ולענין לשמש את אביו כל ימי חייו: **רבי יהודה אומר שמנה עשר חדש.** לר׳ יהודה זמן הנקת תינוק עד שיהו לו י״ח חדשים כמחוכות בפרק אע״פ (דף ס:): **מת הבן.** קודם הזמן או מת האב: [10] ה״ז **גט.** דכיון דלא פריש מידי לא איכוון אלא להרווחה כל ימיה שהוא לריך ומכאן ואילך אינו לריך: **אלא בהקפדה.** היא לא הכעיסתו ואפי׳ הכי שאין העבכה הימנה אינו גט וכ״ש אם בהקפדה: **רשב״ג אומר כזה גט.** הואיל ולא הקפידתו ואין העבכה הימנה: **גמ׳ מאי רשב״ג.** דאמר לעיל (דף עד.) מתן דמיה אלמא להרווחה איכוון ולא דוקא קאמר הא נמי להרווחה איכוון וכל זמן שהוא לריך ליגע קאמר: **וברייתא רבנן.** דאמרי (שם:) אלטלית דוקא הכא נמי שימוש והנקה דוקא וכיוס אחד סגי: **דמיקל בתנאי.** דאמר מתן דמיה וקאמר נמי כל עבכה שאינה הימנה ה״ז גט: **כאן בסתם.** מתני׳ דאמר שתי שנים תניקי בסתם וברייתא במפרש יום אחד: **רב אשי אמר.** ברייתא בסתם דכל סתם כמפרש יום אחד דמי ומתני׳ רב אשי משני לה לקמיה. וכ״ש אשי נמי דאם לא נשויי מתניתין וברייתא אתא אלא לאפלוגי עליה דרבא דאמר סתם שתי שנים: **יום אחד משתי שנים.** של תינוק: **לאפוקי.** שאם הניקתו לאחר שעברו לו שתי שנים: **דלא.** שאין זה הנקה:

כשלמא

[11] דלא יום אחד מי״ח חודש לאפוקי אחר י״ח חודש דלא. פי׳ שכבר עבר זמן הניקה. מיתיבי הרי זה ניטין ע״מ שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט